

Две смолянски крепости се превърнаха в туристически атракции по европроект

Две крепости - в местността Турлука над Смолян и край село Кошница в Горното поречие на река Арда, свързани с охраната и контрола на комуникациите на Централния античен трансродопски път, обогатиха списъка на туристическите атракции в община Смолян. Завършиха строителните дейности по тяхната реставрация, консервация и

социализация, но още преди да бъдат финализирани, се засили туристическият интерес към двата нови обекта от археологическото наследство. Възраждането за нов живот на двете крепости бе осъществено по европейския проект "Тракийско и византийско културно наследство в Родопите и Северното Егейско крайбрежие" /акроним THRABYZHE/ в продължение на 2 години и 4 месеца от 2011 до 2013 година. инициатива на общините Смолян и Самотраки бе финансирана по Програмата за европейско териториално сътрудничество Гърция - България 2007-2013 година в размер на 1 159 981 евро. От тях за водещия партньор община

Смолян бяха предвидени 1 035 563 евро, а за гръцката община 55 907 евро.

Значима част от проектните дейности бяха реализирани от Регионалния исторически музей „Стою Шишков“, български партньор на двете общини, с финансово

обезпечение от 68 511 евро. Под ръководството на археолозите Дамян Дамянов и Николай Бояджиев двете късноантични и средновековни крепости бяха подготвени за социализация и експониране след извършени археологически проучвания. По време на разкопките бе осигурена заетост на 46 жители от близките селища. След премахването на

временната консервация на Смолянската крепост, изследвана в периода 1998 – 2006 година, реставрационните работи обхванаха 60 метра крепостни стени и прилежащите им осем вътрешни помещения със складови функции - 360 квадратни метра обща застроена площ. При възстановяването крепостните стени са вдигнати с 1,5 метра, изградени са наблюдателни площадки и беседки. Достъпът до нея е изключително улеснен по кратка обезопасена пешеходна пътека, която започва на един завой по панорамния път Смолян – Пампорово до екомаршрут

„Невестата“.

Археологическите разкопки на крепостта край село Кошница стартираха с изсичане на растителността на върха и разкриването на северната и западната крепостни стени с обща дължина 80 метра. Запазените стари зидове от 70-80 см сега са достроени до 1,5-1,70 метра. Монтирана е шестметрова дървена наблюдателна

кула на два етажа. От върха на крепостта се разкрива възхитителна панорама във всички посоки. През нощта ефектно осветление в бяло и зелено привлича погледите на пътуващите към селищата по поречието на Горна Арда. Художественото осветяване е автономно и ефективно, тъй като се осъществява чрез слънчеви колектори. До крепостта се стига по виеща се туристическа пътека с оформени стъпала с денивелация от 150 метра и преминаване през Проходната пещера, която е съоръжена с наблюдателни площадки и алпийска люлка. Строителните дейности бяха затруднени от невъзможността нужните материали да бъдат доставени на обектите по друг начин освен с мулета и катъри, но всички препятствия бяха преодоляни. Информационни и указателни табели дават нужната информация и ориентация на туристите и за двете крепости.

В този съвместен проект музейната институция бе ангажирана със строго разписани теренни археологически проучвания в едно чудесно партньорство, каза директорът на РИМ – Смолян Таня Марева. При теренното обхождане на 50-километровата граница на Смолянска община с Гърция са установени нови 22 обекта, които представляват интерес за следващи научни експедиции. Изготвена е уникална база данни, която

може да се ползва онлайн както от специалисти и професионалисти, така и от широк кръг посетители, за които е открита една част. Във „Виртуалния музей“, достъпен на сайтовете на Регионалния исторически музей и на община Смолян, са представени 300 експоната от движимото културно наследство. Този факт поставя смолянския музей сред водещите в страната по дигитализация на информационната база. Голяма част от намерените предмети са реставрирани в специализирана лаборатория към Националния археологически институт с музей към БАН. Те са експонирани в изложба в залите на музея, която предизвиква допълнителен интерес у посетителите и ги отправя да видят на място двата археологически обекта в местността Турлука и край село Кошница. Колегите имаха възможност да издадат свои научни публикации в сборник, а техни резюмета са публикувани в научни сайтове. В рамките на проекта археолозите изготвиха седем научни доклада по проблематика, свързана с Централните Родопи и участваха в организирани научни конференции в Смолян и на остров Самотраки. Хората, които бяха заети в разкопките, се припознаха като приятели на археологическото наследство и сега можем да разчитаме на тях в бъдещи проекти като подготвени кадри в тази специфична дейност, посочи Таня Марева. Музеят се сдобил с нужно и ценно оборудване, за което бяха изразходвани около две трети от предоставеното финансиране – висок клас професионален GPS за геодезични замервания при археологическите разкопки, фотоапарати, лаптоп, компютри и особено необходимия микробус за пътуване до обектите.

Резултатите са ползотворни и интересни, както за музея, така и в контекста на поставените проектни цели за опазване и развитие на културните ценности от тракийското и византийско наследство на Родопите. Партньорските дейности са насочени към засилване на устойчивото развитие чрез създаване на трансгранична мрежа за сътрудничество и съвместни действия за подобряване качеството на живот и благосъстоянието на местното население като се засилва привлекателността и конкурентоспособността на региона и се изготвят интегрирани туристически продукти.

РИМ Смолян

Снимките са от Смолянската крепост в местността Турлука.